

RETROSPECTIVĂ

În știință nu este niciodată de prisos să arunci o privire înapoi. Nu numai pentru a măsura drumul parcurs, ci și pentru a situa cît mai exact locul și contribuția înaintașilor. Căci prea adesea se întimplă, mai ales în cazul cercetătorilor mai tineri, care n-au apucat anumite etape din dezvoltarea științei căreia i s-au consacrat, să uităm că adevărurile care astăzi ni se par comune au fost cîndva descoperite de către un om. Un om care are un nume și pe care nu trebuie să-l dăm uitării.

Folosind prilejul celei de a 75-a aniversări a profesorului Ion Berciu, cîndva fondator și director al Muzeului din Alba Iulia, am socotit potrivit să-i publicăm în *Acta Musei Napocensis* o bibliografie selectivă.

Nu voi spune mai mult: opera grăiește de la sine. Cît despre om, nici un text nu l-ar putea egala pe acela, rămas inedit pînă acum, pe care l-a compus, în primăvara anului 1970, Constantin Daicoviciu. Îl reproducem, de aceea, în continuare.

H. D.

LAURUS LAURO DIGNO

Pe profesorul Ion Berciu l-am cunoscut cu zeci de ani în urmă cînd, recomandat de Nicolae Iorga, ca urmare a frumoaselor sale studii și a uceniciei arheologice făcute la Drobeta, sub îndrumarea regretatului Alexandru Bărcăcilă, a preluat în anul 1938 conducerea Muzeului din Alba Iulia, în fruntea căruia avea să-și definească vocația majoră a vieții sale. La puțin timp după aceea, în momentele dramatice din toamna anului 1940, în săptămînile de popas intermediar la Alba Iulia al Universității din Cluj, în drum spre Sibiu, mi-a fost dat să-l cunosc mai de aproape: și ca un bun coleg de meserie și ca om de omenie, oferindu-și casa familiei mele ce se găsea în bejenie. Din aceste prime două contacte, s-a conturat și s-a afirmat în mine convingerea, că mă aflu în prezența unui *om* și a unui *arheolog*, devotat acestei discipline, care era și a mea. Pe acest fond moral și din identitatea preocupărilor dintre noi s-a înfiripat, în mod firesc, o colaborare constantă, care s-a cimentat și a cîștigat în amploare concomitent cu înmulțirea șantierelor de cercetare arheologică, explorate de dînsul și puse în exploatare științifică cu concursul înțelegător și participarea eficientă a Institutului de Studii Cla-

sice din Cluj, cu rezultate care, de fiecare dată, au constituit o contribuție pozitivă la adîncirea cunoștințelor noastre istorice privitoare la culturile preistorice, preromane și la epoca daco-romană din aria centrală a Daciei.

Integrîndu-se în programul, concepția și disciplina de metodă a școlii noastre arheologice, profesorul Ion Berciu a înscris la activul meritelor sale, dezvelirea unor centre dacice noi, dintre care cele de la Căpîlna și Piatra Craivii sînt mai semnificative, și a făcut săpături la numeroase așezări preistorice, identificate de dînsul în regiunea Albei Iulia. O bună parte din rezultatele acestei susținute campanii de cercetări arheologice sînt publicate în buletinul „Apulum” întemeiat de dînsul: o inițiativă temerară la vremea sa pentru un muzeu regional în reorganizare, cum era cel de la Alba Iulia, neîncadrat cu personal științific și nebugetat în primii săi ani de activitate. În ciuda acestor condiții vitrege, „Apulum” s-a afirmat și s-a menținut de la primul său volum, apărut în anul 1942, la un nivel științific în continuă ascensiune și se bucură azi de largă circulație și frumoase aprecieri în cercurile de specialitate din țară și de peste hotare. Prețuirea pe care o am pentru această publicație, fondată de prof. Ion Berciu, o atestă concret colaborarea mea constantă, cu studii și comunicări, alături de semnăturile prestigioase ale unui Jérôme Carcopino, Marcel Renard și alții al căror nume se întilnește în sumarele celor opt volume apărute pînă în prezent.

Profesorul Ion Berciu a știut să stringă, în jurul muzeului și în jurul publicației „Apulum”, o seamă de prieteni devotați, care l-au susținut cu însuflețire în munca sa, apreciindu-i rarele calități de omenie, de cinste exemplară și de tenacitate, în marile probleme de interes superior.

Îmi amintesc, cu emoție, de lungile noastre discuții, de scrisorile schimbate în anii de dictatură antonesciană și de adînc simțitele sale articole din „Gazeta Transilvaniei” în care, cu un curaj civic lăudabil, folosind și larga semnificație a miturilor antice, a apărut interesele superioare ale patriei.

De altfel, activitatea sa publicistică este cu totul remarcabilă, ca și aceea de profesor de limba latină și de colaborator științific, fie la marile lucrări, cum a fost Repertoriul Arheologic al României și Istoria României, fie, în mod permanent, la publicațiile Centrului de Documentare Științifică al Academiei.

Nu sînt puține nici studiile sale apărute în unele reviste de specialitate din străinătate, cum sînt: *Latomus*, *Celticum*, *Acta Archaeologica Carpathica* și *Fasti archaeologici*.

În fața unei asemenea activități, evidentă, în aceeași măsură, și sub aspect organizatoric, pe care am urmărit-o cu atenție în curs de mai bine de trei decenii și căreia i-am dat sprijin direct sau indirect atunci cînd s-a simțit nevoie, mă asociez cu totul la inițiativa omagială a colectivului Muzeului din Alba Iulia, care cinstește pe profesorul Ion Berciu și-i urez mulți, mulți ani de activitate bucurîndu-se de roadele muzeului pe care l-a ctitorit și ale cărui sigure perspective de puternic centru științific izvorăsc din rodnicia operei unei vieți, pusă în slujba istoriei neamului său, a patriei și națiunii române socialiste.

Cluj, 5 mai 1970

CONSTANTIN DAICOVICIU

BIBLIOGRAFIA SELECTIVĂ A PROFESORULUI ION BERCIU

- *Alba Iulia, scurtă privire istorică*, în *Transilvania*, 74, 5, 1943, 12 p.;
- *Depozitul de bronz de la Ighiel*, în *Apulum*, I, 1943, p. 24—38;
- *Două tezaure monetare republicane romane din Dacia Superioară*, în *Apulum*, I, 1943, p. 110—202 (în colab. cu M. Macrea);
- *Noile săpături arheologice din Ardeal*, în *Transilvania*, 75, I, 1944, 8 p.;
- *Les nouvelles fouilles archéologiques en Transylvanie*, în *Revue de Transylvanie*, X, 1944, 10 p.;
- *Cercetări și săpături arheologice în județele Turda și Alba (1943)*, în *Apulum*, II, 1946, p. 1—80 (în colab. cu D. Berciu);
- *Scurtă dare de seamă pe anii 1943—1945*, în *Apulum*, II, 1946, p. 437—440;
- *Săpături și cercetări arheologice în anii 1944—1947*, în *Apulum*, III, 1949, p. 1—43 (în colab. cu D. Berciu);
- *Descoperiri arheologice în Apulum (I)*, în *Apulum*, III, 1949, p. 180—199;
- *Marcus Herennius Faustus, legatus III Daciarum*, în *Apulum*, III, 1949, p. 200—208;
- *Poetul Ovidiu la Tomis*, București, 1957, 56 p.;
- *Descoperiri din epoca feudală timpurie în raionul Alba*, în *Materiale*, IV, 1957, p. 335—360;
- *Marcus Valerius Maximianus, legatus augusti legionis XIII Geminae*, în *SCIV*, XII/1, 1961, p. 93—104 (în colab. cu Al. Popa);
- *Mozaicurile romane din Apulum. Contribuție la studiul mozaicurilor din Dacia*, în *Apulum*, IV, 1961, p. 151—188;
- *Cetatea Alba Iulia*, Ed. Meridiane, București, 1962, 78 p. (în colab. cu Al. Popa);
- *Complexul arheologic și turistic de la Piatra Craivii*, în *Știință și Tehnică*, nr. 8, 1963, p. 34—35 (în colab. cu Gh. Anghel);
- *Depozitul de unelte dacice de pe Muntele Strimbu de lângă Grădiștea Muncelului*, în *SCIV*, XIV/1, 1963, p. 151—163 (în colab. cu Al. Popa);
- *Săpăturile de la Teleac*, în *Materiale*, VIII, 1963, p. 253—259 (în colab. cu K. Horedt și Al. Popa);
- *Săpăturile de salvare de la Sintimbru*, în *Materiale*, VIII, 1963, p. 261—267 (în colab. cu Al. Popa);
- *La cité dacique de Piatra Craivii*, în *Fasti Archaeologici*, XI, Firenze, 1963, p. 411, nr. 6424;
- *Jupiter Cimistenus à Apulum*, în *Latomus*, XXV/1, 1963, p. 68—73 (în colab. cu Al. Popa);
- *La station hallstattienne fortifié de Drimbar-Teleac (Transylvanie, Roumanie)*, în *Celticum*, VI, 1963, p. 5—25 (în colab. cu Al. Popa);
- *Contribution à l'étude des dépôts hallstattiens*, în *Dacia, N.S.*, VIII, 1964, p. 87—100 (în colab. cu Al. Popa);
- *Exceptores consularis in Dacia*, în *Latomus*, XXIII/2, 1964, p. 302—310 (în colab. cu Al. Popa);
- *Jupiter Dolichenus et Dea Suria Magna Caelestis à Apulum*, în *Latomus*, XXIII/3, 1964, p. 473—482 (în colab. cu Al. Popa);

- *Alba Iulia. Mic îndreptar turistic*, Ed. Meridiane, București, 1965, 70 p. — în limbile română, franceză, engleză, germană și maghiară (în colab. cu Gh. Anghel);
- *La citadelle dacique de Căpîlna*, în *Dacia*, N.S., IX, 1965, p. 201—232 (în colab. cu M. Macrea);
- *Cremaiera de la Pianul de Jos (raion Alba)*, în *StComBrukenthal*, 12, 1965, p. 223—228;
- *Le Musée régional Alba Iulia*, în *RRH*, IV, 1965, p. 815—821 (în colab. cu Al. Popa);
- *Deux dépôts en bronze de la Transylvanie Centrale*, în *Acta Archaeologica Carpathica*, VII:1—2, Cracovia, 1965, p. 69—85 (în colab. cu Al. Popa);
- *La forteresse dace de Piatra Craivii (Transylvanie, Roumanie)*, în *Celticum*, XII, 1965, p. 115—146 (în colab. cu Al. Popa și H. Daicoviciu);
- *Un nou cimitir de tip Noua la Teiuș*, în *Apulum*, V, 1965, p. 30—50 (în colab. cu Al. Popa);
- *Un depozit de obiecte hallstattiene de la Vințul de Jos*, în *Apulum*, V, 1965, p. 51—70 (în colab. cu Al. Popa);
- *Așezarea hallstattiană fortificată de la Drimbar-Teleac*, în *Apulum*, V, 1965, p. 71—91 (în colab. cu Al. Popa);
- *Monumente epigrafice din Apulum (IV)*, în *Apulum*, V, 1965, p. 167—202 (în colab. cu Al. Popa);
- *Cornelius Fuscus și cenotaful de la Adamclisi*, în *Apulum*, V, 1965, p. 259—279;
- *Cetatea feudală de pe Piatra Craivii*, în *Apulum*, V, 1965, p. 309—322 (în colab. cu Gh. Anghel);
- *Urme ale culturii Noua la Alba Iulia*, în *Apulum*, V, 1965, p. 547—550 (în colab. cu Al. Popa);
- *Contribuție la studiul chiupurilor de factură dacică din secolul al IV-lea e.n.*, în *Apulum*, V, 1965, p. 597—613;
- *Cetatea dacică de la Piatra Craivii*, în *RevMuz*, Nr. special, 1965, p. 427—428 (în colab. cu Al. Popa);
- *Cetatea feudală de la Tăuși*, în *RevMuz*, Nr. special, 1965, p. 452 (în colab. cu Gh. Anghel);
- *Cetăți dacice din sudul Transilvaniei*, Ed. Meridiane, București, 1966, p. 46—56 (în colab. cu M. Macrea, O. Floca și N. Lupu);
- *Trois monuments épigraphiques d'Ampelum*, în *Latomus*, XXVI/4, 1967, p. 996—1008 (în colab. cu Al. Popa);
- *Săpăturile arheologice de la Răhău și Sebeș*, în *Apulum*, VI, 1967, p. 11—27 (în colab. cu K. Horedt, Al. Popa, I. Paul și I. Raica);
- *Depozitele de bronzuri de la Zlatna și Aurel Vlaicu*, în *Apulum*, VI, 1967, p. 73—84 (în colab. cu Al. Popa);
- *Muzeul Național de Arheologie din Madrid*, în *RevMuz*, 2, 1967, p. 188—190;
- *Romanii fuma cu pipa?*, în *RevMuz*, 2, 1967, p. 190;
- *Muzeul arheologic și etnografic din Lodz*, în *RevMuz*, 4, 1967, p. 393—394;
- *Școala internațională de săpături arheologice de la Mont-Joly*, în *RevMuz*, 4, 1967, p. 394;
- *Cetăți medievale din sud-vestul Transilvaniei*, Ed. Meridiane, București, 1968, 58 p. (în colab. cu Gh. Anghel);

- *Cetatea Alba Iulia*, ed. II, Ed. Meridiane, București, 1968, 58 p. (în colab. cu Al. Popa și H. Ursu);
- *Contribuția Muzeului Regional Alba Iulia, prin cercetări și publicații, la progresul studiilor istorice din Transilvania*, în *Apulum*, VII/1, 1968, p. 13—32;
- *Importanța complexului neolitic „Lumea Nouă” în lumina noilor săpături (1961—1963)*, în *Apulum*, VII/1, 1968, p. 53—60;
- *Trei monumente epigrafice de la Ampelum*, în *Apulum*, VII/1, 1968, p. 401—402 (în colab. cu Al. Popa și R. Pop);
- *Expoziția Henri Breuil*, în *RevMuz*, 1, 1968, p. 93—94;
- *Monumenta epigraphica Apulensia*, în *Hommages à Marcel Renard*, II, Coll. Latomus, vol. 102, 1969, p. 74—82 (în colab. cu Al. Popa);
- *Un nouveau type de tombe mis au jour à Apulum et le problème des sarcophages à voûte de l'Empire romain*, în *Latomus*, XXIX/4, 1970, p. 1—45 (în colab. cu W. Wolski);
- *Alba Iulia. Mic îndreptar turistic*, ed. II, Ed. Stadion, București, 1970 (în colab. cu Gh. Anghel);
- *Numerus M. Hisp. en Dacie*, în *Acta of the fifth Epigraphic Congress*, London, 1970, p. 357—360 (în colab. cu Al. Popa);
- *Contribution du Musée régional d'Alba Iulia à la connaissance de la culture dace*, în *Actes du VIIe Congrès International des Sciences préhistoriques et protohistoriques*, Prague, 21—27 août 1966, Praha, 1971, vol. II. p. 901—903;
- *Un nou tip de mormint descoperit la Apulum și problema sarcofagelor cu boltă din Imperiul roman*, în *Apulum*, IX, 1971, p. 375—433 (în colab. cu W. Wolski);
- *Contribuție la problema mormintelor romane cu dispozitiv pentru libațiile funerare*, în *Apulum*, X, 1972, p. 107—120 (în colab. cu W. Wolski);
- *Apollo Salutaris la Apulum*, în *Apulum*, X, 1972, p. 165—172 (în colab. cu C. Băluță);
- *In memoriam Enea Zefleanu*, în *Apulum*, X, 1972, p. 881—883;
- *In memoriam Alexandru Bărcăcilă*, în *Apulum*, X, 1972, p. 884—888;
- *Contribuția Muzeului de Istorie din Alba Iulia la cunoașterea culturii dacice*, în *Crisia*, 2, 1972, p. 65—78 (în colab. cu V. Moga);
- *Apollon Salutaris à Apulum*, în *Vestigia. Akten des VI. Internationalen Kongress für Griechische und Lateinische Epigraphik*, München 1972, Bd. 17, p. 481—484 (în colab. cu C. Băluță);
- *Tezaurul de la Tibru (II)*, în *Apulum*, XI, 1973, p. 99—114 (în colab. cu Al. Popa și V. Pavel);
- *Notă la problema sarcofagelor cu boltă din Imperiul roman*, în *Apulum*, XI, 1973, p. 763—770 (în colab. cu W. Wolski);
- *Profesorul Jérôme Carcopino*, în *Apulum*, XI, 1973, p. 885—891;
- *Profesorul Virgil Cucuiu*, în *Apulum*, XI, 1973, p. 901—905;
- *Ceramica pictată din cetatea dacică de la Piatra Craivii*, în *Apulum*, XII, 1974, p. 70—74 (în colab. cu V. Moga);
- *O zeitate fluvială la Apulum*, în *Apulum*, XII, 1974, p. 583—586 (în colab. cu C. Băluță);
- *In memoriam Constantini Daicoviciu*, în *Apulum*, XII, 1974, p. 652—659;
- *Iustin Sava*, în *Apulum*, XII, 1974, p. 660—663;
- *Divinități galatine în Dacia romană*, în *MemCD*, Cluj, 1974, p. 315—324 (în colab. cu Al. Popa);

- *Monede romane descoperite la cetatea dacică de la Căpîlna*, în *StComBruken-thal*, 18, 1974, p. 115—124 (în colab. cu V. Sîngeorzan);
- *Apulum, centru de iradiere a romanității în Dacia*, în *Apulum*, XIII, 1975, p. 643—650 (în colab. cu C. Băluță);
- *La ceramique dace peinte de la citadelle de Piatra Craivii (Roumanie)*, în *ArhVest*, XXVI, 1975, p. 77—81 (în colab. cu V. Moga);
- *Des bronzes daciques d'Apoulon*, în *Annales de l'Université Jean Moulin. Actes du IVe Coloque International sur les bronzes antiques*, Lyon 1976, p. 9—12 (în colab. cu C. Băluță);
- *Les cultes orientaux dans la Dacie Méridionale*, Leiden, 1976, 71 p. (în colab. cu C. C. Petolescu);
- *Cîteva obiecte de bronz și argint de la Apulum*, în *Apulum*, XV, 1977, p. 217—234 (în colab. cu Al. Popa);
- *In memoriam Aureli Decei*, în *Apulum*, XV, 1977, p. 769—772;
- *Apulum, centre d'irradiation de la romanité en Dacie*, în *Latomus*, XXXVI/2, 1977, p. 512—518 (în colab. cu C. Băluță);
- *Le culte de I. O. M. Cimistenus en Dacie romaine*, în *Hommage à Maarten J. Vermaseren*, vol. III, Leiden, 1978, p. 974—978 (în colab. cu Al. Popa);
- *Le culte de Jupiter Dolichenus dans la Dacie romaine*, Leiden, 1978, 72 p. (în colab. cu Al. Popa).

În această bibliografie nu sînt incluse numeroasele conferințe publice, articole de popularizare, note ocazionale și recenzii bibliografice, publicate în diferite ziare și reviste, al căror număr se ridică la cîteva sute, precum și miile de fișe științifice elaborate în calitate de colaborator permanent al Centrului de documentare științifică al Academiei de științe sociale și politice, după un mare număr de reviste străine de specialitate aflate în biblioteca Muzeului Unirii.